

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Jaakkonen Tuija

Kehittämishanke

Verhoilijat Verkarannassa

Tampereen verhoilijamestarit 50 vuotta, juhlanäyttely

Työn ohjaaja Seppo Janhonen
Tampere 4/2012

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Jaakkonen Tuija
Verhoilijat Verkarannassa, Tampereen verhoilijamestarit 50 vuotta, juhlanäyttely
29 sivua
Huhtikuu 2012
Työn ohjaaja Seppo Janhonen

TIIVISTELMÄ

Hankkeessa yhdistyy kehittämishanke ja näyttelyhanke. Näyttelyhanke oli toiminnallinen prosessi, joka tehtiin yhteistyössä Tampereen Verhoilijamestarit ry:n kanssa. Näyttely oli yhdistyksen 50-vuotisjuhlanäyttely, jossa esiteltiin verhoilijoiden työtä perinteisen, teollisen ja ajoneuvoverhoilun osa-alueilta. Näyttely oli esillä käsi- ja taideteollisuuskeskus Verkarannassa.

Verhoilualaa esiteltiin monipuolisesti valmiiden ja keskeneräisten töiden kautta. Näyttelyssä toimi myös näyttelyverstaas, jossa järjestettiin työnäytöksiä. Näyttelyssä oli mahdollisuus vuorovaikutukseen ja opastukseen ammattilaisen johdolla lähes päivittäin. Näyttelyverstaassa järjestettiin työpajoja lapsille ja muille halukkaille.

Asiasanat: verhoilija, verhoilu, näyttely

Sisällysluettelo

1 Johdanto ja tavoitteet.....	4
2 Verhoilijan ammatti	5
2.1 Verhoilijan ammatinkuva.....	5
2.2 Ammatinkuvan kehitys ja muuttuminen	6
3 Yhdistyksen historiaa	7
3.1 Alkutaival.....	7
3.2 Nykypäivä	8
4 Verhoilualan koulutus	9
4.1 Koulutus ennen.....	9
4.2 Koulutus tänä päivänä.....	9
5 Hankkeen tausta	11
6 Suunnitelmat ja niiden toteuttaminen.....	13
6.1 Näyttelysuunnitelma	14
6.2 Rahoitussuunnitelma.....	16
6.3 Näyttelytilan rakentuminen ja tuotteet	17
7 Yhteistyö sekä yhteishenki ja sen rakentuminen	21
7.1 Yhteistyö eri tahojen kanssa.....	21
7.2 Yhteishengen syntyminen ja syttyminen	22
8 Vihdoin valmista	24
9 Kokemuksia näyttelyn varrelta	26
9.1 Päivystystä ja kohtaamisia	26
9.2 Työpajat.....	28
9.3 Oppimisen ja ohjaamisen näkökulma	30
10 Kuinka meille kävikään.....	31
Lähteet.....	36

1 Johdanto ja tavoitteet

Kehittämishankkeeni on pääosin toiminnallinen projekti, joka on verhoilijoiden työn ja töiden näyttely. Hanke jakautuu kolmeen osaan, suunnitteluun, näyttelyyn ja sen raportointiin. Kehittämishankkeeni teen yksin, mutta näyttelyhanke syntyi yhteistyössä Tampereen Verhoilijamestarit ry:n juhlatoimikunnan kanssa.

Kehittämishankkeen tavoitteet ja samalla näyttelyn tavoitteet ovat käsityöammatin arvostuksen nostaminen, käden taidon ja käsityöperinteen esiin tuominen. Näyttely pyrkii tuomaan esille perinteiset ja uudet verhoilumateriaalit ja niiden työstötavat. Pyrkimyksenä on vaikuttaa kansalaisten kulutustottumuksiin ja nostaa esiin kestävän kehityksen periaatteita ja ekologisuutta. Perimmältään on kyse kansalaisvaikuttamisen ja kansansivistyksellisestä näkökulmasta.

Työnäytökset, pajat ja vuorovaikutus opastustilanteissa nostavat esiin sosiaalisen näkökulman. Ammatillaiset ja kävijät pääsevät luontevaan vuorovaikutukseen, jakamaan kokemuksia, antamaan tietoa, antamaan ja kokemaan elämyksiä.

Projektin tavoitteena on yhteistyön tiivistämien ja yhdessä tekeminen sekä yhteistyöverkostojen luominen ulospäin. Opiskelijan näkökulmasta hän voi oivaltaa ammatillisen kasvun ja kehittymisen mahdollisuuden ja lisäopiskelun merkityksen. Samalla voidaan herätellä alalle aikovien kiinnostusta.

Lisäksi pyrimme pitämään yllä kisälli- ja mestariperinnettä ja siirtämään sitä seuraaville sukupolville. Tähän perinteeseen kuuluu oman ammattitaidon kehittäminen. Kerran opittu taito ja tieto vaativat päivittämistä ja aina voi oppia jotain uutta.

2 Verhoilijan ammatti

Verhoilijan ammatti on monipuolinen käden taidon ammatti, joka jakautuu kolmeen pääryhmään, perinteiseen, teolliseen ja ajoneuvoverhoiluun. Usein verhoilijan on hallittava näistä osa-alueista kaksi ja toisinaan kaikki kolme, riippuen toimialasta.

2.1 Verhoilijan ammatinkuva

Perinteinen verhoilu on käsityönä tehtävää ja verhoilijan täytyy hallita vanhat perinteiset käsityötavat ja hänen on tunnettava erilaiset luonnonmateriaalit ja niiden käyttötavat. Olennaista on huonekalutyöliien tuntemus ja niiden vaatimukset. On hyvä osata ja tietää kuinka huonekalujen puupintoja käsitellään perinteisin menetelmin. Tarvittaessa verhoilija ohjaa pintakäsittelytyöt alan ammattilaiselle. Täytyy myös huomata milloin esineellä on museaalista arvoa ja ohjata asiakas hakemaan tietoa museosta. Perinteistä verhoilua tehdään pienissä verhoilu- ja entisöintiliikkeissä.

Teollisen verhoilun työmenetelmät, välineet ja materiaalit vastaavat tehokkaan tuotannon vaatimuksia. Huonekalut ja muut verhoiltavat tuotteet valmistetaan teollisesti huonekalutehtaissa ja sarjatuotannossa. Pienissä ja vähän suuremmissakin yrityksissä korjataan ja päällystetään teollisesti valmistettuja huonekaluja niiden vaatimin materiaalein ja menetelmin. Teollisuudessa verhoilijan työt on jaettu työvaiheittain nimettyihin osiin, kuten ompelija, kaavoittaja ja leikkaaja, heloittaja ja kokoonpanija tai päällystäjä (Perinteinen verhoilu 2007, 10).

Ajoneuvoverhoilu on pitkälle erikoistunutta käsityötä. Ajoneuvoverhoilijan on hallittava verhoilun lisäksi hitsaus, lasitustyöt, sähkötyöt, maalaukset ja erikoiskiinnitykset. Materiaalituntemus on laaja ja on tunnettava erilaisia asetuksia ja määräyksiä sekä lainsäädäntöä. Ajoneuvoverhoilijan käsiin voi ilmaantua moottoriajoneuvoja, kuten henkilöautoja, pakettiautoja, linja-autoja, moottoripyöriä, moottorikelkkoja, työkoneita. Myös veneet, laivat, junat ja lentokoneet ovat hänen työmaitaan.

Verhoilijalle tärkeitä taitoja ovat hyvä hahmottamiskyky, muototaju ja värisilmä. Hänen täytyy tuntea eri aikakausien tekstiilit ja kuosit, värit ja materiaalit. Vanhojen ja uusien

työmenetelmien hallinta on välttämätöntä. Näiden lisäksi on osattava markkinoida ja hinnoitella työnsä sekä osattava asiakaspalvelu. Näidenkään ominaisuuksien omaaminen ei ole haitaksi, pitkäjänteisyys, raaka voima, herkkyyys ja sopeutumiskyky.

2.2 Ammatinkuvan kehitys ja muuttuminen

Verhoilijan tehtäväkenttä oli aiemmin laaja, alkaen huonekalujen verhoilusta ja pehmustamisesta. Verhoilija valmisti vanu- ja untuvapeitteet sekä tyynyt, verhoili seinäpintoja ompelemalla kankaita ja paperitapetteja yhteen ja naulaamalla ne kiinni seinään. Hevosvaunujen sisäpehmustus ja verhoilu kuuluivat myös työtehtäviin.

Ammattikunta on kokenut muutoksia perinteisestä käsin tehtävästä työstä teollistumisen myötä. Teollisuuden kehittämät uudet materiaalit uudistivat työmenetelmiä, samalla sarjatuotanto lisääntyi. Tämän myötä pienten verstaiden työt vähenivät merkittävästi ja työnkuva muuttui. Ennen verstaalla saattoi olla useampi verhoilija töissä, nyt heidän työnsä väheni tai loppui kokonaan. Perustettiin omia pieniä verstaita ja ammatti periytyi isältä pojalle. Sotien jälkeen huonekaluliikkeillä saattoi olla omia verhoilijoita ja kiillottajia alihankkijoiden lisäksi.

Teollisuus työllistää Suomessa yhä vähemmän työn siirtyessä halvemman tuotannon maihin. Ajoneuvopuolella uustuotanto ja valmiilla komponenteilla ajoneuvojen sisustaminen ja muutostyöt ovat enemmän tätä päivää. Vanhojen huonekalujen kunnostus ja verhoilu sekä ajoneuvojen erikoisosajajat edustavat ammattikunnan pientä moni osaajien joukkoa.

3 Yhdistyksen historiaa

Tampereen Verhoilijamestarit on 1962 perustettu yhdistys, jonka tarkoituksena on kehittää ja valvoa jäsentensä etuja, yhtenäistää alan pelinsääntöjä, nostaa verhoilijoiden ammattitaitoa sekä edistää verhoilijoiden verkostoitumista ja sosiaalista kanssakäymistä. Yhdistyksen tehtävänä on lisätä kuluttajien tietoisuutta verhoilusta ja vaikuttaa kulutustottumuksiin.

Yhdistyksen syntysanat lausuttiin 27.11.1962 Tampereen Ammattiklubilla pidetyssä kokouksessa, kirjoittaa yhdistyksen jäsen verhoilijamestari Raimo Niininen laatimassaan selonteossa. Kokouksen osanottajat päättivät yksimielisesti perustaa yhdistyksen ja tuolloin toiminnan perusteina olivat edellä mainitut asiat.

3.1 Alkutaival

Asioita hoiti alkuun perustamiskokouksessa valittu väliaikainen toimikunta. Säännöt laadittiin Suomen Verhoilijamestarien Liiton sääntöjen pohjalta, jolta aloite oman paikallisen yhdistyksen perustamisesta oli tullut. Ensimmäinen varsinainen kokous pidettiin 16.1.1963. Väliaikainen toimikunta lähetti kutsun 26 Tampereella toimivalle verhoilijalle, joista kaksitoista paikalle saapunutta myös liittyivät yhdistykseen. Jäsenmäärä kasvoi vuoden loppuun mennessä kolmella henkilöllä, kirjoittaa verhoilija Raimo Niininen.

Paikallisia yhdistyksiä toimii Tampereen lisäksi Turussa ja Helsingissä. Suomessa välimatkat ovat pitkiä mitä pohjoisemmas mennään. Pienellä paikkakunnalla saattaa toimia vain yksi verhoilija, jolloin paikallisen yhdistyksen toiminta ei ole mielekästä eikä edes mahdollista. Useat verhoilijat kuuluvatkin koko maan kattavaan Suomen Verhoilijamestarien Liittoon. Sen tehtävät ja tarkoitusperät ovat hyvin samankaltaiset kuin yhdistystenkin.

3.2 Nykypäivä

Tampereen Verhoilijamestarien toiminta on ollut vuosien aikana vireätä ja monipuolista. Tärkeimpiä toimintamuotoja ovat olleet kokoustoiminta, ammattiin liittyvät kurssit sekä huvi - ja virkistystoiminta. Toiminta on säilynyt näihin päiviin asti samankaltaisena. Yhdistyksen jäsenmäärä on kasvanut vuosien saatossa reilusta kymmenestä jopa kolmeenkymmeneen. Tänä päivänä toimivia jäsenyrityksiä on yhdeksäntoista.

Meneillään on jälleen murroskausi. Niin kuin varmasti oli yhdistyksen perustamisen aikoihin. Viimeisen kahden vuoden aikana on tehty työtä paikallisten yhdistysten ja Suomen Verhoilijamestarien liiton toiminnan yhdistämisestä. Aika ja toimintatavat muuttuvat. Verhoiluala on marginaalinen ja pieni, jolloin yhdessä toimiminen etujen puolesta tuntuisi järkevältä. Tämä aiheuttaa kuitenkin pelkoja ja ristiriitoja. Työ jatkuu edelleen. Vanhempien ikäpolvien tulisi antaa nuoremmille mahdollisuus uudenlaisten toimintamallien toteuttamiseen. Tulisi muistaa, että eteenpäinmeno vaatii aina jonkin uuden mukaantuloa.

Uutena toimintamuotona järjestettiin viime vuonna valtakunnalliset verhoilualan päivät ja syksyllä on vuorossa toiset. Kukin yhdistys on vuorollaan vetovastuussa tapahtuman järjestämisestä. Verhoilualan päivistä on tarkoitus kehittää monipuolisesti ammattilaisia ja opiskelijoita palveleva tapahtuma, sisältäen muun muassa luentoja ja työnäytöksiä. Esillä ovat verhoilukangasuutuudet, työvälineet ja materiaalit. Päivien aikana on mahdollisuus luoda uusia kontakteja ja virkistää vanhoja.

4 Verhoilualan koulutus

Verhoilijan ammatti on aikoinaan pitkälti opittu verstailla ja vanhojen mestarien opissa. Kouluja ei ole juurikaan käyty. Nykyään koulutusta tarjoavat toisen asteen oppilaitokset ja aikuiskoulutusta järjestävät oppilaitokset.

4.1 Koulutus ennen

Ammatti opittiin työtä tekemällä vieraan tai oman isän verstaalla. Verstaat työllistivät ennen teollistumista useitakin verhoilijoita. Ammatissa eteneminen tapahtui oppipoika-kisälli-mestari järjestelmän keinoin. Aluksi tehtiin vaatimattomia aputöitä ja seurattiin samalla kuinka kisällit ja mestarit tekivät vaativammat työvaiheet. Mestarin oppipojaksi oli mahdollista hakeutua 14 vuotta täyttäneiden, avioliitossa syntyneiden poikien. Oppipoika-aika kesti kolmesta neljään vuotta, ja sinä aikana työskenneltiin yhden ja saman mestarin alaisuudessa (Ammattikunnista ammatillisiin oppilaitoksiin 1999, 32). Kisälliksi pääsyn jälkeen lähdettiin kisällinkiertoon, jolloin palveltiin eri mestareiden opissa tietty aika. Kolmen vuoden kuluttua kisällin kirjan saamisesta saattoi pyrkiä mestariksi. Ammattikuntalaitos säätelä kisälli- ja mestarikirjojen antamista ja elinkeinon harjoittamista.

4.2 Koulutus tänä päivänä

Toisen asteen ammatillista perustutkintokoulutusta järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa, joka on nuorisoasteen koulutusta ja on kestoaltaan kolmevuotinen. Verhoilijan ammatin voi hakeutua myös aikuisena, jolloin puhutaan perustutkintoon johtavasta aikuiskoulutuksesta. Tällöin opiskelija voi näyttää osaamisensa näyttötutkinnoissa. Koulutuksen pituus riippuu olemassa olevasta osaamisen tasosta. Perustutkinnon suorittanut ja työelämässä oleva voi hakeutua suorittamaan jatkotutkintoja sekä niiden yhteydessä järjestettäviin osaamista täydentäviin opintoihin. Tämä tapahtuu yleensä moni muoto koulutuksena työn ohessa ja ne kestävät 6-24 kuukautta. Tutkintoja voi hakeutua suorittamaan ilman koulutusta, mikäli riittävää

ammattitaitoa löytyy. Tutkintoja arvioi kolmikantainen arviointiryhmä, joka koostuu alan ammattilaisista. Jatkotutkintoja ovat ammattitutkinto eli verhoilijakisälli ja erikoisammattitutkinto eli verhoilijamestari, joka antaa kelpoisuuden hakea ammattikorkeakouluun opettajan opintoihin.

Oppisopimus on myös hyvä tapa kouluttautua verhoilijan ammattiin, jossa on mahdollisuus edetä oppipojasta kisälliksi ja mestariksi. Käytännön oppiminen tapahtuu verstaalla kokeneen verhoilijan opissa. Tällaisessa opettaja – oppilassuhteessa sosiaalisella vuorovaikutuksella on keskeinen rooli oppimisen kannalta. Opettajan on pystyttävä luomaan luottamuksen ilmapiiri, jossa oppija pystyy rakentamaan oman ratkaisunsa ongelmaan ja uutta tietoa omaksutaan aiemmin opittua käyttämällä (Didaktiikan perusteet 2007, 153).

Sisustus on tullut koulutukseen mukaan hyvin voimakkaasti. Tavallaan mennään takaisin entiseen eli verhoilija tekee paljon muutakin kuin korjaa ja päällystää huonekaluja tai ajoneuvoja. Sisustajan toimenkuvaan kuuluu tapetointia, laatoitusta, maalausta, lattiapäällysteiden asentamista, listoitusta, kalusteiden asentamista, verhojen ompelua ja verhoilua. Työnkuvan laajuuden vuoksi, ainakin yhden edellä mainitun ammatin osaaminen on välttämätöntä. Keskustelua on herättänyt myös sisustajan sijoittuminen ja rooli suhteessa sisustusarkkitehtiin, laatoittajiin, mattomiehiin, listoittajiin, maalareihin tai muihin ammattiryhmiin rakennustyömailla ja sisustuskohteissa. Rauta- ja sisustustavarataloissa työtä tuntuu olevan tarjolla ainakin isoimmissa kaupungeissa. Koulutuksen ja työelämän on vastattava toistensa huutoon.

Verhoilualan koulutusta järjestetään monessa oppilaitoksessa ympäri Suomen, mutta toisaalta työllistymismahdollisuudet ovat rajalliset. Huonekaluteollisuus työllistää nykyään yhä vähemmän ja yrittäminen jää monelle ainoaksi vaihtoehdoksi. Itsensä työllistäminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja oman erikoisosaamisalueensa löytämistä alan yrittäjyyden kentässä.

5 Hankkeen tausta

Hankkeessa yhdistyy kaksi hanketta, kehittämishanke ja juhlanäyttely. Idea lähti alun perin Tampereen Verhoilijamestarit ry:n 50-vuotiaasta taipaleesta. Jäsenistön kesken pohdittiin merkkipaalan juhlistamista. Lopulta päädyttiin näyttelyyn. Koska en toimi opettajan tehtävissä tällä hetkellä, pohdin kehittämishankkeelle mielekästä aihetta ja näin näyttelyn olevan juuri sellainen. Se olisi konkreettinen, mielekäs ja mielenkiintoinen. Tästä lähti ajatus näiden kahden asian yhdistämisestä. Toiminnallisen prosessin kuvauksessa todetaan että, hankkeen kannalta tärkeintä tietoa ei usein ole prosessin alussa olemassa vaan toimintaa ohjaavaa tietoa syntyy prosessin aikana (Näkökulmia toiminnalliseen opinnäytetyöhön 2007). Näin oli myös tämän hankkeen kohdalla.

Yhdistyksen jäsenistön kesken päätettiin kysyä käsi- ja taideteollisuuskeskus Verkarantaa näyttelypaikaksi. Näyttelypaikan lisäksi saimme pohjan näyttelysuunnitelmalle kehittämishankesuunnitelmasta. Näin päästiin etenemään vaihe vaiheelta kohti näyttelyn toteutumista.

Verhoilijat Verkarannassa 2012 oli Tampereen Verhoilijamestarit ry:n 50-vuotis juhlanäyttely. Tarkoitus oli esitellä verhoilualaa monipuolisesti valmiiden verhoilutöiden ja työnäytösten kautta. Esillä olivat perinteinen, teollinen ja ajoneuvoverhoilu. Näyttely oli myös toiminnallinen ja sosiaalinen foorumi yleisön ja ammattilaisten välillä. Näyttelyverstaassa kävijöillä oli mahdollisuus osallistua työpajoihin ja päästä näin itse kokemaan käsin tekemistä. Keskusteluissa ammattilaisten kanssa kävijät pääsivät suoraan vuorovaikutukseen ja näin heillä oli mahdollisuus saada tarvitsemaansa tietoa.

Kävijät pääsivät kurkistamaan pintaa syvemmälle kuinka ja millaisista materiaaleista verhoilutyön lopputulos syntyy (kuvat 1 ja 2). Materiaalit ja työvälineet olivat esillä sekä osin kosketeltavissa ja niiden yhteyteen oli liitetty informaatiota kirjallisessa muodossa. Näyttelyesineiden yhteydessä oli myös sähköisiä kuvakehyksiä vaihtuvine työkuvineen. Käytössä oli myös videotykki, jonka kautta saattoi seurata huonekalun valmistumisen eri vaiheita.

Kuva 1. Joustavareunainen istuin ja englantilainen kantti.

Kuva 2. Kertaustyylin pikkutuolit eri työvaiheissa.

6 Suunnitelmat ja niiden toteuttaminen

Lähtökohtana näyttelylle oli tila, jonka tuli olla tamperelaisten tuntema, helposti saavutettava ja käsityölle sopiva paikka ja niin päädyttiin käsi- ja taideteollisuuskeskus Verkarantaan. Tehtailija A.I. Frietsch siirsi Verkatehtaan Jokioisista Tampereelle (Villan aika 1997, 6). Rakennustyöt aloitettiin 1856 ja toiminta siirtyi kokonaan Tampereelle vuonna 1859. Verkatehtaassa on kudottu verkkaa, satiinia, flanellia ja huopaa, myöhemmin konehuopaa. Tehdas on kokenut monia vaiheita historiansa aikana vararikosta, talvisodan pommituksiin, vuoden 1888 tulipaloon ja tekstiiliteollisuuden lamaan. Tehdas lopetti toimintansa 1973 ja vanhassa värjäämössä toimii nykyään käsi- ja taideteollisuuskeskus Verkaranta.

Sovittiin tilan vuokrauksesta, jolloin näyttelyn kesto osoittautui pitkäksi – näyttelyaika olisi reilut neljä viikkoa. Nämä olivat raamit, jolle oli luotava sisältö. Sisällön ja toiminnan mahdollistamiseksi tarvittiin rahaa, jota ei ollut paljon käytössä. Päädyttiin hakemaan apurahaa kulujen kattamiseen, muun muassa Suomen Kulttuurirahastosta ja Pirkanmaan maakuntarahastosta. Ilmoitustilan myynti lehteen ja näyttelytilaan sekä näyttelyssä myytävä tuote olivat osa rahoitussuunnitelmaa. Kuvassa 3, näyttelytila Verkarantasali ja tuoli 1800-luvulta.

Kuva 3. Tuoli 1800-luvulta.

6.1 Näyttelysuunnitelma

Näyttelysuunnitelma laadittiin kehittämishankesuunnitelman pohjalta, jota tarvittiin myös apurahahakemusten pohjaksi. Suunnitelmassa esitettiin näyttelyn tavoitteet. Niitä olivat käsityöperinteen ja käden taidon esille tuominen samoin perinteisten ja uusien materiaalien (kuvat 4 ja 5) sekä työtapojen esille tuominen, kansansivistyksellinen ja kansalaisvaikuttamisen näkökulma sekä ekologisuus ja kulutustottumukset.

Kuva 4. Paperinarukangasta, kapokkia, pellavaa ja meriheinää.

Kuva 5. Hamppua, joughimattoa ja palmunlehtikuitua eli meriheinää.

Perinteen omaksuminen ja uuden luominen on kasvavan sukupolven harteilla ja toivoimmekin heidän tavoittavan jotain arvokasta tämän näyttelyn kautta. Aikuiset tämän perinteen välittäjänä ovat tärkeä yhteys. Nämä asiat piti saada sovitettua yhteen, joka nopeasti kiteytyi ajatukseksi työpajoista ja erilaisten työnäytösten järjestämisestä. Näyttely ja pajat toimivat avoimena foorumina, jossa oli mahdollisuus vuorovaikutukseen, oppimiseen, käsillä itse tekemiseen ja kokemiseen. Tällaisissa tilanteissa sosiaalinen vuorovaikutus syntyy helposti yleisön ja ammattilaisten välillä. Oppimisympäristöä voidaan tarkastella vuorovaikutuksena tai painotus voi olla oppimista tukevassa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Oppimista tukevat ympäristöt 2007, 38). Kuvassa 1 on meneillään lasten työpaja ja kuvassa 2 Liittokokous vieraita Turun Verhoilijamestareista.

Kuva 6. Verhoilijoita Turusta.

6.2 Rahoitussuunnitelma

Rahoitussuunnitelma tarvittiin toiminnan toteuttamiseen ja apurahahakemuksia varten. Epävarmuus rahasta vaivasi lähes koko suunnittelun ajan. Alkuun rahaa oli sen verran että hanke saatiin käyntiin. Vuokra oli iso ja järjestelyt vaativat myös osansa. Yksi osa rahoitussuunnittelua oli myytävä tuote – rahi, mutta sen tuotot tulivat käyttöön vasta jälkikäteen.

Tuen hakeminen hankkeelle oli aivan oma prosessinsa. Neuvoa saatiin kuitenkin kulttuurituottajalta, hän neuvoi kuinka edetä ja kuinka hakemuksessa kannattaa painottaa sellaisia näkökohtia, johon tukea ollaan hakemassa. Internetistä löytyi kattavasti erilaisia rahastoja ja säätiöitä. Alkuun kartoitettiin millaisia kohteita kukin rahasto tukee ja etsittiin sellaiset joiden kriteereihin yhdistys ja näyttelyhanke olivat sopivat. Kullakin rahastolla ja säätiöllä on omat hakemuslomakkeensa, jotka tuli täyttää sähköisesti ja postittaa vielä kirjallisena liitteineen. Liitteissä tuli olla hankesuunnitelma, rahoitussuunnitelma, tilinpäätös, budjetti, suosittelijat tai lausunnonantajat. Tuen saajan tuli laatia tarkka selonteko tuen käytöstä tositteineen ja raportoida hankkeen toteutuminen. Rahastoista ei saatu tukea mutta hakuprosessi oli kuitenkin eräänlainen oppimisprosessi.

Rahoituksen järjestämiseksi suunnitelmissa oli painaa lehti juttuineen ja myydä siihen ilmoitustilaa, samoin näyttelytilaan. Tämä ei herättänyt alkuun innostusta. Tuolloin apurahahakemukset eivät olleet tuottaneet myönteisiä päätöksiä hankkeelle ja varsin myöhäisessä vaiheessa juhlatoimikunta heräsi tosiasian eteen rahoituksen hankkimiseksi. Yritykset, yhdistykset ja oppilaitokset lähtivät tukemaan hanketta hienosti. Saimme lehden kasaan ja summan, jolla hoitui vuokra, lehden sekä mainosjulistaiden ja avajaiskutsujen painatuskulut, näyttelyn avajaiset sekä muut kustannukset.

Alkuvaiheessa oli ajatus tehdä yhteistyötä jonkin oppilaitoksen kanssa. Lehden, julistaiden ja avajaiskutsujen graafinen suunnittelu, taitto ja painatus olisi teetetty oppilaitoksessa esimerkiksi jonkun opiskelijaryhmän tai muutaman opiskelijan

opinnäytetyönä. Johtuen eri näkökannoista lehden tarpeellisuudesta, yhteistyö ei ollut enää mahdollista aikataulun siirtyessä yhä pidemmälle ja muodostuessa liian kireäksi. Lehden toimittaminen olisi vaatinut yhdistyksen jäsenistöltä tai juhlatuimikunnalta enemmän innostusta. Lehden toimittaminen osoittautui selkeäksi kehittämiskohteeksi, jossa itse prosessin lisäksi omat haasteensa osoitti yhdessä toimiminen.

Rahoitus oli pitkään rajun arvostelun kohteena, ja koko hankkeen kannattavuutta epäiltiin. Kun rahoitus järjestyi, tilanne rauhoittui ja koko prosessi nytkähti eteenpäin. Tällaisessa toimijalähtöisessä kehittämishankkeessa reflektointi, jatkuva tilanteiden ja ilmiöiden uudelleen arviointi sekä ristiriitojen kohtaaminen tuo mukanaan jatkuvan epävarmuuden. Tunteet ovat aina yhteydessä työskentelyyn ja yhdessä toimimiseen. Tunteiden tunnistamiseen, kohtaamiseen ja käsittelyyn sekä henkilökohtaisesti että pienryhmissä on syytä varautua (Pohjannoro & Taijala 2007, 4-5). Henkilökohtaisesti olen käynyt näitä asioita läpi, mutta käsittely yhdessä toimikunnan jäsenten kanssa on jäänyt vähäiseksi. Tässä on yksi kehittämisen paikka, joka ilmeni jo suunnitteluvaiheessa. Mikäli olisin tehnyt kehittämishanketta ryhmässä, ryhmästä olisi ollut tukea ja ongelmatilanteissa asioita olisi voinut käsitellä ensin ryhmässä ja sitten näyttelyn järjestäjien kanssa. Voimakkaimmat tunteenpurkaukset olisivat ehtineet rauhoittua ja vaikeisiinkin asioihin olisi ehtinyt pohtia ratkaisuja ensin muiden kanssa.

6.3 Näyttelytilan rakentuminen ja tuotteet

Näyttelytilan rakentumisen suunnittelussa meitä ohjasi ajatus näyttelyssä kävijöiden motivaatioista. Selatessani museoliiton sivuja törmäsin Jaana af Hällströmin ja J.H. Falkin tekstiin, erilaisista motivaatioista museossa kävijöiden kannalta (The Museum Experience, 16). Motivaatiot ovat mielestäni varsin samankaltaisia näyttelyssä kävijöiden kohdalla

.

Tekstissä etsittiin vastauksia kysymyksiin miksi joku tulee museoon tai näyttelyyn ja miten näyttelyssä kävijän tarpeet tyydytetään? Seuraavassa, taulukossa 1 esitetään näitä tarpeita ja toisaalta pohdittiin oman näyttelymme kannalta kuinka nämä tarpeet tyydytettäisiin.

Taulukko 1. Näyttelykävijän tarpeet ja kuinka tarpeet tyydytetään.

TARPEISIIN VASTAAVAT	KUINKA TARPEET TYYDYTETÄÄN
esineet	esineiden näkeminen
motivaatio	motivaatiolle luotava lisäarvoa, yllätyksellisyys, kävijä saa enemmän kuin odotti
oheistoiminta	työpajat, työnäytökset, ohjattu opastus, keskustelu ammattilaisen kanssa
materiaalit	kävijä pääsee koskemaan, aistimaan, tekemään itse, saa tietoa

Ihmisillä on myös erilaisia motiiveja tulla näyttelyyn ja tältä kannalta katsottuna kävijät voidaan jakaa viiteen kävijätyyppiin erilaisten motiivien perusteella. Näitä kävijätyyppejä ja motiiveja tarkastellaan taulukossa 2.

Taulukko 2. Kävijätyypit ja näyttelyssä kävijöiden motiivit.

KÄVIJÄTYYPPI	MOTIIVI
etsijät ja tutkijat	halu löytää uusia mielenkiintoisia paikkoja
mahdollistaja	tarjoaa kokemuksen toiselle, esimerkiksi äiti tyttärelleen, ystävä toiselle
elämysten etsijä	halu löytää elämyksiä, tämä on ”must”
ammattilainen/alan harrastaja	erityistieto, lisätieto
lataaja	uusintava, rentouttava paikka

Näiden ajatusten pohjalta oli hyvä lähteä rakentamaan sisältöä ja erilaisille kävijöille löytyivät motiivit suunnitelmasta. Tila sai muotonsa ja rakenteensa osin näistä ajatuksista ja siitä mitä oltiin esittelemässä. Työ oli lähtökohta, joten näyttelyverstaas

sijoitettiin keskelle tilaa. Sieltä lähtevät käden työt, työn hedelmät, jotka levittäytyvät verstaan ympärille kertomaan omia tarinoitaan. Osa töistä oli valmiita ja tuottivat esteettisiä elämyksiä tai herättivät ajattelun ja mielenkiinnon. Osa esineistä kertoi keskeneräisyydellään eri työvaiheista ja siitä kuinka lopputulos syntyy. Erilaisten materiaalien ja työvälineiden esillepanossa pyrittiin välittämään tietoa niiden käyttökohteista ja käyttötavoista sekä mahdollisesta alkuperästä.

Näyttelyä suunniteltaessa esillepanossa tuli ottaa huomioon rytmi, muoto, tasapaino ja jännite (Näyttelyviestintä 2011, 39). Kävijöille tuli välittyä helposti ja mielenkiintoisella tavalla se viesti, minkä halusimme näyttelyllä välittää. Lisäksi näyttelyn tuli olla fyysisesti saavutettava, tämä liittyi rakenteellisiin ratkaisuihin. Esillepanoa mietittiin niin, että esineet ja objektit tavoittavat katsojan ja että liikkuminen tilassa on vaivatonta. Sisällöllinen esteettömyys taas liittyy näyttelyn luettavuuteen. Kun informaatiota ja ärsykeitä oli paljon, oheistiedon ja lisätiedon tuli olla yksinkertaista ja tarpeeksi selkeää. Esimerkiksi esineisiin liittyvien tekstien tuli olla riittävän isolla fontilla kirjoitettu. Materiaalien yhteydessä olevat kuvat materiaalin alkuperästä ja tieto käyttötarkoituksesta tuli säilyttää riittävän yksinkertaisena. Tietoa tulee helposti liikaa, jolloin sitä ei pysty enää ottamaan vastaan.

Näyttelyllä oli myös tuote - ompelurahi, joka oli sekä esillä koko näyttelyn ajan että myytävänä. Sen malli ja esikuva on peräisin 1950-luvulta. Niitä lienee ollut useassa kodissa käsitöiden, sukkien, tumppujen, lelujen ja muiden pienten tavaroiden säilytyspaikkana. Kuvassa 7 ompeluraheja, jotka kaikki on päällystetty erilaisilla kankailla. Näin niiden ilme muuttuu persoonalliseksi.

Kuva 7. Ompeluraheja, chippendalesohva, Artekin nojatuoli 1930-luvulta ja tuoleja 1950-luvulta.

Kirpputorilta hankittiin vanha ompelurahi ja vastaavanlaiset puuosat teetettiin puusepänverstaassa. Järjestettiin rahien kasaustalkoot ja niissä osanotto oli kiitettävää. Eläkkeellä olevat verhoilijat lähtivät innolla mukaan ja talkoot koettiin yhteishengen luojaksi. Näin kaikilla oli mahdollisuus osallistua näyttelyn toteuttamiseen. Talkoiden ja kasaamisen jälkeen rahat lähtivät eri verstaille, jossa kukin verhoilija päälysti sopivaksi katsomansa määrän verstaaltaan löytyvillä kankailla. Näin kaikista raheista tuli hieman erilaisia ja persoonallisia. Rahin sisään sujautettiin tarina, jossa kerrottiin kuinka rahi valmistettiin ennen.

Aiemmin rahin kaikki materiaalit löytyivät verstaan ylijäämämateriaaleista, kuten puupalikoista, vanerinpalasista, vanusta, puulastusta ja kankaanpaloista. Tätä samaa periaatetta noudatettiin nytkin osittain. Ekologisuuden näkökulma tuli esiin materiaalien jatkojalostuksessa ja kierrätyksessä. Jotkut asiakkaat tunnistivat tämän esineen lapsuudestaan verstaalla käydessään.

7 Yhteistyö sekä yhteishenki ja sen rakentuminen

Yhteistyötä syntyi jo hankkeen alkuvaiheessa suunnittelua käynnistettäessä. Kontakteja oli kulttuurialan, teatterin ja museotoimen ihmisiin, joilta saatiin arvokkaita neuvoja. Kulttuurituottaja neuvoi meitä apurahahakemusten laadinnassa. Teatterin ja museon ammattilaisilta saatiin ideoita näyttelyn esillepanoon, kuten kuinka tilaa tulisi hyödyntää varoen täyttämästä sitä liikaa, tilaa oli jätettävä ihmisille liikkua. Esineiden esillepanossa kannatti pohtia vaihtelevuutta ja monipuolisuutta, keskeneräisyyttä ja valmiutta. Heiltä saatiin tukea myös hankkeen myöhemmissä vaiheissa.

Jäsenistön yhteishengen rakentuminen oli kaikkein haasteellisinta. Yhteistoiminta on selkeä kehittämisen kohde, jonka mainitsin jo aiemmin. Koin vaikeaksi toimia tämän ryhmän kanssa, sillä vahvat persoonat tahtoivat kolista toisiaan vasten. Ymmärrettävästi yrittäjän on oltava itsenäinen ja vahva, mutta tänä päivänä yhteistyötaidot ovat välttämättömyys. Suunnittelun loppua kohden ja näyttelyn rakentamisen myötä yhteinen sävel löytyi.

7.1 Yhteistyö eri tahojen kanssa

Tärkeitä yhteistyökumppaneita, jotka mahdollistivat hankkeen toteutumisen, olivat ilmoittajat, eri alojen yrittäjät ja verhoilualan koulutusta tarjoavat oppilaitokset. Verhoilijoiden tukkuliikkeet ja agentuurit lähtivät yhteistyöhön ilmoitusmyynnin kautta ja auttaen näyttelyn rakentumisessa materiaalien muodossa.

Kangastukku Lauritzon`n ilmoitti halukkuudestaan pitää kangasesittelyn näyttelytilassa koko Pirkanmaan alueen verhoilijoille. Näin meillä oli mahdollisuus esitellä heille näyttelymme ja löytää mahdollisesti uusia jäseniä. Tässä kohden meillä olisi ollut mahdollisuus esitellä enemmänkin yhdistyksemme toimintaa, mutta se ei tuossa tilaisuudessa toteutunut. Kangasuutuuksiin tutustuttiin ja näyttelyyn samoin, myös näyttelyn ja hankkeen taustoista kerrottiin paikalla olijoille.

Suomen Verhoilijamestarien Liiton kevätkokous pidettiin Tampereella maaliskuussa ja Verkaranta toimi kokouspaikkana. Samalla verhoilijat ympäri Suomen pääsivät tutustumaan näyttelyymme. Illalla nautittiin yhdessä juhlaillallinen ja juhlittiin muutenkin. Ammattilaisten palautteesta tuli useaan kertaan esille, että olimme saaneet tehtyä jotain sellaista, jota ei aikaisemmin Suomessa ole verhoilualalla tehty ja kuinka suuri merkitys sillä on koko alaa ajatellen.

Oppilaitokset vierailivat näyttelyssä Keskuspuistosta Helsingistä, Rajamäeltä ja Hämeenlinnasta. Heille järjestettiin opastus näyttelyyn. Myös Sveitsin ystävät Tampereelta tulivat vieraiksemme. Opiskelijavierailujen kohdalla tämänkaltaista näyttelyä voisi hyödyntää toisin kuin järjestämällä esittelyn. Opiskelijoille voisi antaa tehtävän itse löytää tietoa niin, että annetaan erilaisia aiheita pienryhmille jotka etsivät tiedon ja kirjaavat sitä ylös. Annettuja aiheita käytäisiin keskustellen läpi yhdessä opettajan ja ammattilaisten kanssa. Näin näyttelyvierailu toimisi opiskelijoille aidosti oppimisympäristönä ja oppimistilanteena.

Oppilaitosyhteistyötä syntyi kuin itsestään, kun vanha verhoilijamestari tarkkanäköisesti huomasi mahdollisuuden tarjota harjoittelupaikkaa ohjaustoimintaa opiskelevalle henkilölle. Me saimme työpajaan vetäjän ja hän sai harjoittelumahdollisuuden. Hänen oli tarkoitus vetää työpajoja lapsille ja minun tehtäväkseni jäisivät aikuisten ja nuorten pajat. Tietoa pajoista välitettiin Tampereen kaupungin päivähoidon kautta, työpaikoille ja kouluille sähköpostitse, ystävien kautta ja viemällä ilmoituksia suoraan oppilaitoksiin.

7.2 Yhteishengen syntyminen ja syttyminen

Yhteishengen syntyminen ja syttyminen oli aluksi todella haasteellista. Ajatusten ja ideoiden esiin tuominen aiheuttivat alkuun vastustusreaktion ja osa jäsenistöä eivät uskoneet projektin onnistumiseen. Tuntui että kaikki on kiinni rahasta ja sen puutteesta, eikä oltu valmiita tekemään mitään asioiden eteenpäin viemiseksi.

Matkan varrella jäsenistöstä heiteltiin kapuloita rattaisiin, mutta koin lopulta niilläkin olevan oma roolinsa. Vaikeudet ja arvostelu toimivat ikään kuin moottorina. Se auttoi puskemaan eteenpäin ja perustelemaan asioita entistä tarmokkaammin. Yhden kovan väännön jälkeen ydinryhmä havahtui puolustamaan hanketta ja se vei asioita oikeaan suuntaan. Yhteishenki syttyi lopulta. Se kesti kauan ja välillä uskon loppuessa uupumus ja ahdistus valtasivat mieleni. Toisinaan tunsin olevani yksin hankkeen kanssa. Tämän projektin opetus ja kehittämiskohde onkin ymmärtää kuinka tärkeää on ryhmän yhteistoiminta ja ponnistelu yhteisen päämäärän eteen.

Jotta tulevaisuudessa voisimme tehdä yhteistyötä, jäsenistön tulisi avoimesti ja rehellisesti käydä koko näyttelyhanke läpi. Aivan aluksi ja konkreettisesti voisin esitellä hankkeen jonka jälkeen jäsenistölle annettaisiin tehtävä. Siinä nostettaisiin esiin onnistumiset ja positiiviset kokemukset ja pohdittaisiin yhdessä mikä niissä kantaa eteenpäin. Unohtaa ei sovi negatiivisia ja haasteellisiakaan kokemuksia, vaan nekin käsiteltäisiin ja pohdittaisiin yhdessä mitä niistä voidaan oppia ilman osoittelua tai kenenkään syyllistämistä.

Yhdistyksen toimintaperiaatteissa puhutaan sosiaalisen kanssakäymisen edistämisestä ja yhteistyötä pidetään merkityksellisenä. Noiden periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan työtä, ei pelkkiä sanoja. Yhteistyö vaatii erilaisten näkökantojen yhteensovittamista, joskus omien näkemysten ja ideoiden tarkistamista, toisten kuuntelemista ja muiden ajatusten kunnioittamista. Jokaisella tulee olla mahdollisuus ilmaista ideansa ja ajatuksensa, ryhmässä tulee vallita luottamuksen ilmapiiri. Näyttelyhanke oli yhdistykselle todellinen harjoituskenttä yhteistoiminnan ja yhdessä tekemisen toteuttamiseen. Enimmäkseen asiat saatiin hoidettua yhteisymmärryksessä sovittujen pelisääntöjen puitteissa. Sääntöjen kiertämistäkin esiintyi, joka luonnollisesti aiheutti närkästystä ja ristiriitoja. Ennen kaikkea kehittämisen kohteena voi nähdä selkeämmät pelisäännöt, uusien ja yllättävien tilanteiden kohdalla uudelleen arviointi ja toiminnan jatkuminen sen pohjalta. Ristiriitatilanteissa peli olisi välittömästi vihellettävä poikki ja selvitettävä ristiriidat ennen kuin mennään eteenpäin. Päämäärän olisi oltava kirkaana kaikkien mielessä ja sen ei saisi matkalla muuttua vaikka toimintatavat muuttuvatkin. Hankkeen ideat rönsyilevät, laajenevat ja niitä on aluksi paljon, hankkeen edetessä rönsyt karsiutuvat, ajatukset selkiytyvät ja kiteytyvät kunnes lopulta ideoista suodattuu kirkas kristalli.

8 Vihdoin valmista

Näyttelyn rakentamiseen oli varattu aikaa kolme päivää. Verhoilijoiden lisäksi näyttelyä olivat rakentamassa kaksi harjoittelijaa, jotka olivat eri verstailla työssä oppimassa. Näin hekin pääsivät osalliseksi näyttelyprosessista. Näytteilleasettajia oli kymmenen ja näyttelyyn valmistettuja esineitä kaksikymmentäkolme kappaletta. Osa oli valmistettu jo aiemmin ja osa esineistä tätä näyttelyä silmällä pitäen.

Tilan rakentuminen kävi suhteellisen helposti. Olimme käyneet aiemmin katsomassa näyttelysalia ja suunnitelleet suuntaviivoja esillepanoon. Näyttelyverstas sijoitettiin keskelle suunnitelman mukaan materiaaleineen ja työkaluineen sekä vitriineineen. Esillepano muotoutui pikku hiljaa ja luontevasti paikkansa löytäen. Kuvassa 8, vitriinin neulatyynyissä erilaisia neuloja.

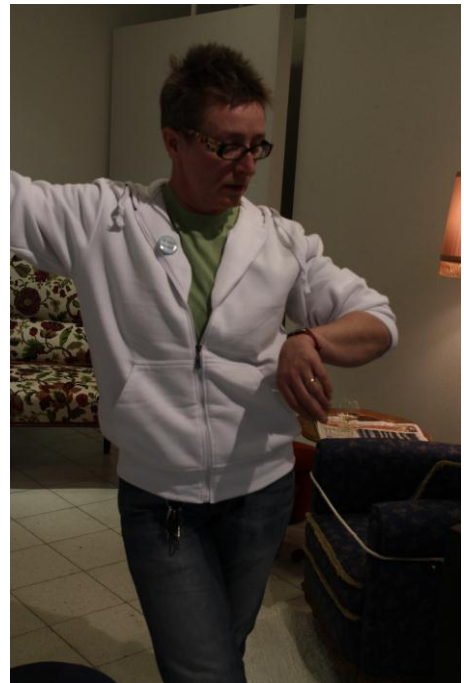
Kuva 8. Punaisessa neulatyynyssä heftaneuloja ja isommassa tyynyssä käyräneuloja, purjeneuloja, kaksikärkineuloja sekä reunatasoittimia eli pryylejä.

Mainosjulisteet saatiin painosta levitykseen ajoissa ja kutsut avajaisiin kirjoitettiin yhdessä postitettavaksi. Lehden painaminen jäi viimetippaan, mutta saatiin uunituoreena Verkarantaan avajaisiin.

Näyttelyn avajaispäivänä viimeisteltiin näyttelytilaa ja valaistusta sekä valmistettiin suupalat ja kuohujuomat iltaa varten. Avajaisiin saapui satakunta vierasta. Suuri osanottajamäärä yllätti meidät iloisesti. Näyttelyn vastaanotto oli positiivinen ja kannusti meitä jaksamaan kuukauden mittaisen päivystämisen. Kuvassa 9 Jenni valmiina avajaisjuhliin ja kuvassa 10 Sinikka valmiina avaamaan näyttelyn yleisölle.

Kuva 9. Valmiina avajaisiin.

Kuva 10. Näyttely avautuu.

9 Kokemuksia näyttelyn varrelta

Kun suunnitelmat ja näyttelyn rakentaminen olivat takanapäin ja kaikki valmista yleisölle, meillä oli vielä edessämme kuukauden verran täysipäiväistä työtä. Alkuun ajatuksena oli, että näyttely toimisi myös ilman opastusta. Pian kuitenkin huomasimme, että verhoilijan läsnäolo on tarpeen. Verkarannan henkilökunta opastikin meitä olemaan paikalla tiiviisti aina sen jälkeen kun lehdessä oli ollut artikkeli näyttelystä. Silloin väkeä oli liikkeellä enemmän ja kävijöillä oli tarve kysellä ja keskustella.

9.1 Päivystystä ja kohtaamisia

Näyttely oli auki joka päivä, arkisin kello 10 - 18 ja viikonloppuisin kello 11 - 16. Verhoilija oli paikalla lähes joka päivä, muutamana päivänä näyttely oli ilman opastajaa. Meitä oli kuusi verhoilijaa, jotka jaoimme työvuorot keskenämme siten, kuinka kullekin sopi omien töidensä järjestelyn kannalta. Päivystysvuorossa oleva teki töitä näyttelyverstaassa tai keskusteli kävijöiden kanssa. Jokainen valitsi oman tapansa sen mukaan mikä itselle tuntui luontevimmalta. Joitakin kävijöitä kiinnostivat työnäytökset enemmänkin ja heidän kanssaan syntyi keskustelua aiheesta.

Useimmat kävijät halusivat tutustua näyttelyyn rauhassa omaan tahtiin ja hakeutuen keskusteluun kysymysten herättyä. Joku tuli näyttelyyn intoa puhkuen ja kysyi heti sopivaa verhoilijaa kunnostettavalle huonekalulleen. Itse toimin siten, että tarkkailin kuinka ihmiset liikkuvat näyttelyssä ja hakeuduin keskusteluun huomattessani heidän kaipaavan lisää tietoa. Toiset tulivat itse kysymään kun tarvitsivat ohjausta tai lisää tietoa.

Parasta antia meidän päivystäjien kannalta olivat kohtaamiset ihmisten kanssa. Kävijöissä oli monia verhoilun harrastajia ja eräs vanha herra muisteli pitkään rakasta harrastustaan ja vanhoja verhoilijoita, jotka aikanaan olivat pitäneet verhoilukursseja. Vieläkin hänellä oli työn alla jokin tuolin päällystys, vaikka hänen kuntonsa ei enää ollut nuoruuden päivien veroinen. Tällaisessa vuorovaikutustilanteessa oli mielestäni tärkeää antaa vanhan ihmisen itse kertoa ja muistella kokemuksiaan ja olla itse lähinnä kuuntelija. Opastaminen ja ohjaaminen vaativat paljon tilannetajua, että ymmärtää

milloin joku haluaa aktiivisempaa roolia opastajalta ja milloin hillitympi vuorovaikutus on paikallaan.

Eräs haastavimmista ja hauskeimmista keskusteluista oli erään arkkitehtiopiskelijan ”kyselytunti”. Hän oli erittäin kiinnostunut erilaisista materiaaleista, niiden käyttötavoista ja ominaisuuksista. Häntä askarrutti miten perinteiset verhoilumateriaalit eroavat nykyaikaisista ja ovatko ne verrattuina toisiinsa huonompia tai parempia. Hän oli itse vuosien varrella tehnyt erilaisia patjakokeiluja ja halusi tietoja juuri tähän tarkoitukseen. Keskustelussa hänen kanssaan oma ajattelu joutui koetukselle, ei ollut valmiita vastauksia vaan joutui pohtimaan asioita useammalta kannalta. Tilanne oli kuin oppimistilanne parhaimmillaan jossa opiskelija haastaa opettajan ajatusten vaihtoon.

Näyttelyssä kävi myös yhdistyksen edesmenneitten perustajajäsenten omaisia ja verhoilijoiden sukulaisia, jotka muistelivat ja kertoivat tarinoita menneiltä ajoilta. Jotkut heistä olivat itsekkin nuoruudessaan olleet isänsä tai sukulaisensa verstaassa verhoiluhommia tekemässä. Yksittäisen ihmisen ammatti koskettaa tavallaan monia muitakin ihmisiä hänen ympärillään ja etenkin hänen lähipiiriään.

Eräänä aamupäivänä Verkarantaan ilmestyi hieno rouva, joka miehensä kanssa katseli punaista tuolia 1800-luvulta. He olivat tulleet katsomaan sitä lehtijutun perusteella, jossa tiedusteltiin jotain tuolin vaiheista enemmän tietäviä ottamaan yhteyttä lehden toimitukseen. Rouva kertoi pienenä tyttönä istuneensa tuolissa ja monesti elämänsä aikana miettineensä missä tuoli nyt mahtoi olla. Hänen kotonaan Haikan kartanossa Pirkkalassa, tuolia oli kutsuttu koiratuoliksi. Koiraa heillä ei tosin ollut vaikka tuoli saikin tuollaisen nimen.

Sosiaalinen vuorovaikutus syntyi helposti aikuisten, lähinnä keski-ikäisten ja vähän vanhempien ihmisten kanssa. Heillä oli muistoja ja kokemuksia joistain esineistä tai konkreettinen tarve korjauttaa jotain huonekalua. Joukossa oli alan harrastajia tai verhoilua aikanaan opiskelleita, jotka halusivat jakaa muistojaan ja kokemuksiaan. Eräällä rouvalla oli puhelimessaan kuvia tuolista jonka puuosat hän oli maalannut värikkäiksi ja verhoillut sen vanhalla kelsiturkilla, jonka oli ostanut edullisesti kirpputorilta. Tekeminen oli tuottanut hänelle iloa ja tässä toteutui kierrätysideologia hausalla tavalla.

Näyttelyn ja näyttelytilan voitiin nähdä toimivan myös erilaisena oppimisympäristönä. Näyttelyesineet välittivät kulttuurista tietoa samoin kuin materiaalit sekä verhoilijan työvälineet ja työtekniikat. Tilassa oli mahdollista nähdä erilaisia työvaiheita videotykin ja kuvakehyksissä vaihtuvien kuvien kautta, tätä tarinaa kertoivat myös eri työvaiheissa olevat näyttelyesineet. Avoimessa oppimisympäristössä, jollaiseksi miellän tämän näyttelyn, oppija etsii ja löytää uutta tietoa, saa ehkä lisätietoa ja pystyy näin rakentamaan ja muokkaamaan tietoa aiemmin opitun pohjalta.

Ammattilainen osasi lukea näyttelyä oppimisympäristönä itsenäisesti ja löysi sieltä vastaukset mahdollisiin kysymyksiin, mutta tavallinen kävijä, joka ei ole nähnyt tai tiedostanut esimerkiksi työprosesseja, tarvitsi usein opastusta ja ohjausta. Näyttelyn ei ollutkaan tarkoitus olla itsessään tyhjentävä vaan vuorovaikutukseen herättelevä. Moni ei ollut ajatellut että esimerkiksi perinteisiä verhoilumateriaaleja käytetään yhä. Tai että hevosen jouhet tai palmunlehtikuitu jalostetaan todella käytettäväksi materiaaliksi. Kysymykset ja keskustelut koskivatkin monesti materiaalien alkuperää ja käyttötarkoitusta. Työvälineet olivat toinen keskustelua herättävä tekijä.

9.2 Työpajat

Työnäytösten lisäksi verstaassa järjestettiin työpajoja. Ajatus oli käyttää verhoilusta ja verstailta ylijääneitä kangastilkkuja, verhoilukangasputkia, pahvinpalasia, nauvoja, vanhoja lankakeriä nurkista sekä riman tai oksan pätkiä ja saada näin hyödynnettyä käyttökelpoista materiaalia. Näistä rakenneltiin marionettikoiria ja australialaisia sadekeppejä eli sadesoittimia. Mielikuvitusta käyttäen materiaaleista olisi saanut aikaan monenlaisia asioita.

Työpajassamme kävi lapsia ja jonkun verran aikuisia. Osan otto ei ollut kovin runsas, mutta saimme houkuteltua näyttelyssä kävijöitä kokeilemaan kädentaitojaan ja heittäytymään mukaan tekemiseen. Pohdimme mistä vähäinen osallistuminen saattaisi johtua ja päädyimme ajatukseen, että Tampereella on niin runsas tarjonta etteivät ihmiset helposti lähde mukaan. Kehitettävää olisikin työpajojen kohderyhmien kartoittamisessa. Tämän jälkeen olisi löydettävä kanavat, minkä kautta informaatio

jaetaan ja kohderyhmä saadaan sitoutumaan toimintaan. Olimme tiedottaneet lasten pajoista päivähoitotoimiston kautta, mutta vain yksi päiväkotitoiminta otti yhteyttä ja tuli näyttelyyn.

Muutaman lapsiryhmän kanssa oli sovittu etukäteen työpajasta ja he olivatkin vanhempiensa mukaan odottaneet sitä innostuneina. Moneen perheeseen lähtikin uusi lemmikkikoiran ja se tuntui eräästä lapsesta niin tärkeältä, että hän aikoi leikkiä sen kanssa kunnes on nukkumaanmenon aika. Myöhemmin kuulumme, että tytöt olivat vieneet koirat päiväkotiin, jossa oli innostuttu aiheesta (kuvat 11 ja 12).

Kuva 11. Erja Lampinen ohjaa lapsille marionettikoiran valmistusta.

Ilmarisen päiväkodin esikoulu ryhmä kävi pajassa tekemässä sadesoitin ja tutustumassa näyttelyyn. Ryhmässä oli sen verran lapsia että se jaettiin kahteen osaan, joista toinen puoli askarteli toisen puolen tutustuessa näyttelyyn. Opastetun kierroksen vetäminen lapsille oli hauska ja mielenkiintoinen kokemus. Kierros kesti neljäkymmentä minuuttia, mutta lapset jaksoivat innostua aina seuraavassa kohteessa. Opastuksessa mukana kulki Urho-karjuherra ja lapset osallistuivat aktiivisesti kysymyksiin. He kertoivat myös, jos mummolassa, kotona tai naapurissa olivat nähneet samanlaisia huonekaluja. Luvan kanssa esineisiin ja materiaaleihin koskeminen ja

tuolin sisälle näkeminen tuntuivat olevan tärkeitä asioita. He jaksoivat kuunnella asiallista faktatietoa kun sen esitti heille sopivalla tavalla yksinkertaisesti ja selkeästi.

9.3. Oppimisen ja ohjaamisen näkökulma

Näyttelyä suunniteltaessa ja rakentaessa siitä muotoutui avoin oppimisympäristö, jossa kävijän rooli oppimisen kannalta on joustava ja vuorovaikutus on vapaata. Hän voi havainnoida ympäristöä ja prosessoida tietoa itsenäisesti omassa rytmissään, opastajan tai ohjaajan roolin ollessa lähinnä neuvova tai ohjaava. Lasten työpajaohjauksessa ohjaajan rooli on keskeisempi. Hän tukee ja auttaa lasta selviämään pajatyöskentelyssä eteenpäin selkeällä ohjeistuksella jossa edetään vaihe vaiheelta kohti valmista lopputulosta. Samoin näyttelyn opastuksessa ohjaaja määrittelee enemmän sisällön kerrontaa ottaen kuitenkin huomioon ryhmän ikärakenteen. Tilan antaminen avoimelle vuoropuhelulle on tärkeää, näin havainnointi, asioiden tutkiminen, ajattelu ja oivaltaminen johtavat parhaimmillaan oppimiseen.

Kuva 12. Koirat saivat nimen ja pääsivät lenkille.

10 Kuinka meille kävikään

Näyttelyssä kävi vieraskirjan mukaan 783 vierasta ja arvonta- ja kyselylomakkeen täytti 319 henkilöä. Havaintojen mukaan nimeänsä vieraskirjaan eivät kirjoittaneet läheskään kaikki kävijät. Samansuuntaisia havaintoja voi tehdä kun tarkastelee päiväkohtaisia tapahtumia ja vierailuita. Kävijämäärään voinee lisätä 30 - 40 %.

Kyselylomakkeen perusteella moni kävijä on saanut tiedon näyttelystä lehdestä. Todennäköisesti useimmat olivat lukeneet näyttelystä kirjoitetun artikkelin. Ilmoituksia oli vain muutaman kerran menopalstalla. Onnistuimme tavoittamaan ohikulkijat ja ulkomainoksen lukeneet, samoin kahvilaan, myymälään tai toiseen näyttelyyn poikenneet. Moni oli tullut äidin, isän, siskon, veljen, vaimon, miehen tai ystävän kertoman perusteella. Oppilaitosvierailuissa oltiin selvästi tultu opettajan kertoman johdosta. Joukossa oli henkilöitä jotka käyvät säännöllisesti katsomassa Verkarannan näyttelyitä. He ovat todennäköisesti muutenkin kiinnostuneita käsityöstä ja kulttuurista. Jotkut olivat lukeneet tapahtumasta netistä tai facebookista. Näyttelyllä oli omat sivut, joita päivitettiin tarpeen mukaan. Lisäksi turisti-info, Taito-shop, puskaradio, työpaikan ilmoitustaulu ja harrastuspiirin ilmoitustaulut toimivat tiedon lähteinä.

Kävijöissä muistoja herätti ylivoimaisesti eniten ompelurahi 1950- luvulta. Samanlainen oli ollut mummolassa, naapurissa tai lapsuudenkodissa. Joillakin oli edelleen rahi tallella, jotkut olivat heittäneet sen pois. Toinen vahvoja muistoja herättänyt huonekalu oli keinutuoli (kuva 13). Tuoreempia lapsuusmuistoja herätti tv-tuoli 1970- luvulta (kuva 16). Hauskoilta tuntuivat muistot bussinpenkeistä ja etenkin bussikuskin penkistä, joillekin ne toivat mieleen koulumatkat (kuva 17). Eräs herra kertoi olleensa 40 vuotta kuljetusalan yrittäjänä ja kuljettaneensa paljon huonekaluja. Muistoja lukiessa saattoi havaita, että meitä ympäröivällä lähi ympäristöllä on suuri merkitys. Ei ole yhdentekevää millaisista asioista ja tavaroista se koostuu.

Kyselyyn vastanneista noin kaksi kolmas osaa oli käyttänyt joskus verhoilijan palveluita ja saman verran oli aikeissa käyttää jatkossakin. Vastaajissa oli joitakin jotka verhoilivat itse ja olivat alan opiskelijoita tai harrastajia.

Kyselimme myös kauneinta, mielenkiintoisinta ja erikoisinta esinettä. Kauneimman kruunusta kisasivat rokokoosohva ja chippendalesohva (kuvat 18 ja 7). Mielenkiintoisimpana pidettiin 1800-luvun lepotuolia ja autosohvaa (kuvat 3 ja 15). Erikoisin oli autosohva, se jakoi myös mielipiteitä. Muut esineet saivat tasaisesti osakseen kiinnostusta ja ihastusta (kuva 14). Tuolien poikkileikkaukset, kuvakehykset vaihtuvine työkuvineen, sohvan työvaiheet videotykillä, työnäytökset, työvälineet ja materiaalit herättivät mielenkiintoa ja saivat ihmiset ajattelemaan verhoilutyön monivaiheisuutta. Joissain keskusteluissa erilaiset verhoiluneulat vertautuivat kirurgin neuloihin ja nahkatyövälineet suutarin työvälineisiin.

Kuva 13. Nostalgia-keinu 1950-luvulta.

Kuva 14. Tuoli 1950-luvulta.

Kuva 15. Autosohva.

Kuva 16. TV-tuoli.

Kuva 17. Bussin penkki.

Kuva 18. Rokokoosohva äänestettiin kaunottareksi.

Kysymykseen, millaisia ajatuksia näyttely sinussa herätti, kiteytyi oikeastaan koko näyttelyn syvin olemus. Tärkeänä, jopa liikutukseen asti, koettiin muistot lapsuudesta. Monet ajattelivat vanhojen huonekalujen olevan kestäviä ja kunnostamisen arvoisia. Tähän ajatukseen liittyivät lisäksi ekologisuus ja kierrätettävyys, joita pidettiin tärkeinä asioina. Vastauksista nousi esiin myös suomalaisen käsityön ja käsityöammatin arvostus ja kunnioitus. Monia kiehtoivat työprosessien kuvaukset, tuolien sisukset ja rohkeatkin toteutukset. Jotkut saivat uusia näkökulmia ja ajatuksia, mielenkiinto heräsi. Aidot materiaalit, värit ja taidokas työ herättivät ihastusta. Joillekin heräsi kipinä lähteä vanhan harrastuksen pariin tai aloittaa uusi. Jotkut kertoivat tulleen hyvälle tuulelle katsellessaan kauniita esineitä ja saaneensa siitä iloa. Näyttelyn sanottiin myös olevan havainnollinen ja monipuolinen. Tässä muutamia kävijöiden kommentteja:

- Ou mai gaad!
- Haaveilen alan opinnoista.
- Näyttely on mielenkiintoinen, kauniisti aseteltu ja tyylikäs.
- Verhoilijan esittely oli hyvä ja miellyttävä.
- Nostalgiaa pulppusi!
- Hienoa näyttää nuorille käsityötä.
- Upea näyttely!
- Enemmän tällaista!
- Tietopankki!
- Lisäsi motivaatiota opiskeluun ja halun oppia lisää!
- Kiitos elämyksestä!
- Tekijöiden innostus tuntui!

11 Loppusanat

Kehittämishankeprosessi ja näyttelyprosessi kulkivat reilun vuoden ajan rinnakkain. Tarkoituksena oli saada näkyvyyttä käsityötaidoille ja käsityö perinteelle, nostaen samalla käsityöammatin arvostusta. Näyttelyssä kävijöiden palautteen perusteella onnistuimme siinä hyvin. Meille jäi myös käsitys, että tällaista tapaa tuoda käsityötä ja tekemistä ihmisten keskelle halutaan enemmän. Ihmisillä on tarve päästä vuorovaikutukseen ja saada elämyksiä ja kokemuksia ilman asiakaskontaktia. Verhoilijoiden, ja miksei muidenkin ammattikuntien olisi hyvä lähteä välillä verstaailtaan ulos ihmisten joukkoon.

Keskeisimmäksi kehittämiskohteeksi koko hankkeessa nousi jäsenistön keskinäinen yhteistyö. Ei ole mitenkään itsestään selvää, että yhteistyö sujuu mutkattomasti. Jokainen ryhmä on erilainen ja tilanteet joka kerta erilaiset, joten lähtökohdat ja tavoitteet sekä pelisäännöt pitää luoda ja asettaa aina uudelleen.

Kuva 19. Ernst Braunschweiler, yksi Tampereen Verhoilijamestarit yhdistyksen perustajajäsenistä.

Lähteet

- Hakala, S., Kukkakallio, E., Ylönen, P. 2007. Perinteinen verhoilu. Jyväskylä: Gummerus.
- Klemelä, K. 1999. Ammattikunnista ammatillisiin oppilaitoksiin. Turku. Painosalama Oy.
- Hällström, af J. 2011. Näyttelyviestintä.
- Falk, J.H., Dierking, L.D. 1992. The Museum Experience.
- Lilius, M. 1997. Villan aika. Tampereen museoiden julkaisuja no 40. ISBN.
- Pohjannoro, H., Taijala, B. 2007. Näkökulmia toiminnalliseen opinnäytetyöhön. TAOKK kehittämishanke.
- Manninen, J., Burman, A., Kuittinen, E., Luukannel, S., Passi, S., Särkkä, H. 2007. Oppimista tukevat ympäristöt. Johdatus oppimisympäristöajatteluun. Vammala. Vammalan kirjapaino Oy.